

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р **Силвия Александрова-Янкуловска, д.м.н.**,

Декан на Факултет „Обществено здраве“ и Ръководител на
катедра „Общественоздравни науки“ при МУ-Плевен

Относно: Конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.1. Медицина, по научната специалност **„Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“**, за нуждите на Катедра „Социална медицина и организация на здравеопазването“ към Факултет по обществено здравеопазване на Медицински университет „Проф. д-р П. Стоянов“ - Варна, публикуван в ДВ бр. 24 от 16.03.2018г.

Със заповед № Р-109-204 от 02.05.2018г. на Ректора на Медицински университет „Проф. д-р П. Стоянов“ – Варна проф. д-р Красимир Иванов, д.м.н., на основание Протокол Протокол №123/20.04.2018г.от заседание на Факултетния съвет на ФОЗ съм избрана за член на Научно жури и със заповед № Р-109-371/ 20.06.2018г. съм избрана да изготвя рецензия по процедура за заемане на академичната длъжност „Доцент“ по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“ за нуждите на катедра „Социална медицина и организация на здравеопазването“ към Факултет „Обществено здравеопазване“ на МУ-Варна.

В конкурса участва един кандидат – **д-р Десислава Иванова Ванкова**, доктор по медицина, главен асистент в катедра „Социална медицина и организация на здравеопазването“ при ФОЗ на МУ-Варна.

I. Данни за кариерното развитие на кандидатката

Д-р Десислава Иванова Ванкова е родена на 24.04.1968г. в град Бургас. Завършила е английска езикова гимназия в Бургас със златен медал през 1987 г. През 1993 г. завършва специалност „медицина“ в МУ-Варна. В периода 1998-1999 г. завършва втора магистратура в Университета в Маастрихт, Холандия и получава квалификация „Магистър по обществено здраве“. През 2000 г. придобива специалност по СДО „Социална медицина и организация на здравеопазването“.

В периода 2011-2013 г. д-р Ванкова е докторант на самостоятелна подготовка по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“ в катедра "Социална медицина и организация на здравеопазването“ на МУ-Варна и

през м. септември 2013 г. успешно защитава дисертационен труд на съвременна и изключително актуална тема „Качество на живот, свързано със здравето в общността“.

След дипломирането си през 1993 г. д-р Ванкова работи последователно като лекар във вътрешно отделение на Общинска болница в гр. Малко Търново; завеждащ селски здравен участък и лекар в Бърза помощ в община Аврен, Варненска област (1994-1966); лекар-ординатор в ХЕИ-Варна в отделите „Организационно-информационен“ и „Епидемиологичен“ (1996-2000).

През 2001-2002 г. е била хоноруван асистент в Катедра „Социална медицина и организация на здравеопазването“. В същото време започва работа във фармацевтичната компания ГлаксоСмитКлайн, където работи до 2015 г., достигайки до длъжност „Мениджър – ключови клиенти“.

През 2015 г. д-р Ванкова е назначена за ръководител отдел „Академична организация за клинични проучвания“ в МУ-Варна и продължава преподавателската дейност като хоноруван преподавател. През м. юли 2016 г. спечелва конкурс за заемане на академичната длъжност „главен асистент“.

Д-р Десислава Ванкова има придобити редица допълнителни квалификации в областта на общественото здраве чрез формите на продължаващо обучение: съвременна епидемиология, оценка на здравни технологии, алтернативни методи на преподаване, история на медицината, предизвикателства и добри практики в интернет технологиите и др. Има участие в значителен брой национални и международни проекти, научни форуми и семинари, обучителни курсове и летни училища, проведени в Холандия, Италия, Чехия, по линия на Европейската комисия и др. Ръководила е екип по проект на UNAIDS и Министерство на здравеопазването за изготвянето на Регионалната здравна стратегия за борба със СПИН и други трансмисивни заболявания (2000 г.). Участвала е в екипа на проекта за кандидатстването на Варна за движението „Здрави Градове“ (Healthy Cities) на СЗО (1999г.).

Преподавателската ѝ дейност като хоноруван преподавател и главен асистент обхваща упражнения по социална медицина и биостатистика със студенти-медици българо- и англоезично обучение; социална медицина и медицинска етика със студенти по дентална медицина българо- и англоезично обучение; упражнения и лекции по социална медицина със студенти от специалности медицинска сестра и акушерка; социална медицина със санитарни инспектори; обществено здравеопазване и организация на здравните институции със студенти по здравен мениджмънт; промоция на очното здраве в магистърската програма по оптометрия; обществено здраве и оптометрия за лекари-офтальмолози на английски език. Участвала е в изготвянето на 3 учебни програми и е ръководила дипломанти.

Член е на Български лекарски съюз, Сдружение „Обществено здравеопазване – 99“, член и координатор на Варненския клон към Българската асоциация по обществено здра-

ве (БАОЗ) и на Европейската асоциация по общественото здраве (EUPHA), Българско научно дружество на общественото здраве.

Има отлична компютърна грамотност и владее свободно английски и руски език и на основно ниво - френски език.

II. Оценка на научно-изследователската дейност

В настоящия конкурс д-р Десислава Иванова Ванкова се представя със списък от **общо 38 реални публикации**, от които:

- 1 дисертационен труд;
- 1 монография;
- 1 учебно помагало на английски език в обем 63 стр., рецензирано и публикувано от утвърдено издателство, за нуждите на обучението в магистърска програма по оптометрия;
- 4 пълнотекстови публикации в международни научни списания;
- 4 пълнотекстови публикации в международни научни сборници;
- 19 пълнотекстови публикации в български научни списания;
- 8 пълнотекстови публикации в рецензирани научни сборници.

Научната дейност на кандидатката се допълва от още 2 резюмета от международни научни прояви, едно от които е публикувано в индексирано списание с импакт фактор.

Към научната активност на д-р Ванкова се включват 2 публикувани резюмета от участия в български научни форуми с международно участие и 8 участия в научни проекти.

Реалните пълнотекстови публикации на д-р Ванкова са отпечатани в утвърдени международни и национални социално-медицински списания: Internet Journal of Public Health Education, Health Promotion International, International Journal of Medicine and Pharmacy, Trakia Journal of Sciences, Социална медицина, Scripta Scientifica Salutis Publicae, Асклепий, Варненски медицински форум.

Разпределението на реалните публикации по място на кандидатката в авторките колективи показва, че те са изцяло лично дело или със значителен личен принос в съответните разработки:

- Самостоятелен автор в 10 публикации – 26,3%;
- Първи автор в 13 публикации – 34,2%;
- Втори автор в 10 публикации – 26,3%;
- Трети и последващ автор в 5 публикации – 13,2%.

Приемам направеното от кандидатката разпределение на научните трудове в следните четири тематични направления:

- 1. Качество на живот и здраве:** в общественото здравеопазване и в клиничната медицина;
- 2. Здраве и общността** - социален капитал, здраве и общност, здраве в градовете;
- 3. Възрастните хора и общественото здравеопазване:** промоция на здраве и активно стареене; ценности в обществото; изследване на трайната нетрудоспособност/инвалидността като социално-медицински проблем (трудова-експертна оценка и инвалидизираща слепота);
- 4. Образование и научни изследвания:** образование по общественото здраве и методи на преподаване; методология на научните изследвания в областта на социалната медицина; наукометрия и отворен достъп в медицинската наука.

Не приемам единствено предложението за пето научно направление – Оценка на здравните технологии. Смятам, че тъй като то е представено от само една публикация с обзорен характер, по-удачно е тя да се причисли към предходното направление – Образование и научни изследвания.

Във всяко едно от посочените направления могат да бъдат дефинирани съществени приноси.

В първото тематично направление заслужава да се подчертае, че д-р Десислава Ванкова е автор на уникални и новаторски по своя характер проучвания по един актуален и наболял въпрос на общественото здраве в световен и национален план - качеството на живота и здравето.

В дисертационния си труд тя за първи път у нас изнася на ниво общност и съчетава в едно изследване концепциите „качество на живот“, „промоция на здравето“, „детерминанти на здравето“, „социален капитал“. Дисертационният труд е получил висока оценка от рецензентите и членовете на Научното жури и е доказателство за отличната осведоменост на докторантката относно съвременните тенденции за развитие на концепцията за здравето, качеството на живота и разширяването на възможностите за неговото измерване в общността или дори в национален мащаб. За целта д-р Ванкова е разработила Наръчник с указания за работа с използвания от нея инструментариум, с което гарантира преповторяемост на нейните резултати от други изследователи и уеднаквяването на изследователския подход при бъдещи проучвания в същата научна област. Изследването на д-р Ванкова предоставя и теоретичен модел за провеждане на Делфи-проучване сред експерти, който може да бъде прилаган при различни ситуации на необходимост от вземане на решения, засягащи живота в общността.

Оценка на монографичния труд

Монографичният труд – „Щастие, качество на живот и здраве“ - е в обем 152 страници с литература от 345 заглавия. Монографията не преповтаря основните резултати от дисертационния труд, който е разработен през 2013 г. на тема „Качество на живот, свързано със здравето в общността“. Трудът е рецензиран от проф. д-р Христина Групчева и доц. д-р Невяна Фесчиева. Рецензионни елементи се откриват и в предисловието на доц. д-р Петкова и доц. д-р Паскалев.

Отправна точка в монографията е една от най-сложните философски концепции – концепцията за щастие. Д-р Ванкова аргументира акцента върху нея като важна изходна позиция за последващите проучвания на качеството на живота и здравето. Така „щастieto има смисъл да бъде изследвано, за да се установят причините и условията, които генерират благополучие и здраве“. Преплетени са философски и психологично ориентирани текстове, които разширяват аудиторията, за която публикацията би представлява интерес. Монографията освен, че дава обзорна информация за ролята на щастieto и качеството на живот в здравеопазването, предлага анализи и атрактивни разсъждения, приложими директно при работа с пациента за изграждане на комплексен индивидуализиран подход.

Към първото тематично направление на изследователската работа на д-р Ванкова се отнасят още 12 публикации за качеството на живот и здраве, сред които се открояват съвместните разработки с екипи в областите на медицинската информатика и изкуствения интелект. Чрез изкуствена невронна мрежа [№10] е разработен нов метод за изследвания, свързани със здравето в определена човешка общност (извадка от жители в гр. Бургас), които позволяват да се предвидят действия свързани с подобряването му и да се прогнозират тенденции. Идентифициране на най-зависимите и най-независимите помежду си показатели за измерване на качеството на живот е направено чрез интеркритериален анализ [№7].

Значимите практико-приложни приноси от трудовете в това направление се подсилват и от:

- приложението на стандартизиран кратък генеричен въпросник за оценка на качеството на живот при инвалидизирани пациенти [№22] в контекста на потребностите на трудово-експертната лекарска дейност;
- приложението на стандартизиран дерматологично-специфичен въпросник за оценка на качеството на живот при пациенти с лихен симплекс хроникус [№25];
- изследването на здравословното състояние и комфорта на пациентите, преминали през трансплантация на амниотична мембрана, в подкрепа на необходимостта от проследяване на субективните критерии, свързани с усещанията на конкретния пациент [№27].

Във **второто научно направление** са общо 8 труда с фокус върху развитието на концепцията за „социален капитал“ [№28] и таксономията на видовете му, като е развита

тезата, че социалният капитал е необходимо условие за устойчивост в здравеопазването. Концепциите „общност“ и „социален капитал“ са представени в исторически аспект и във връзка с концепцията за „качество на живот, свързано със здравето“ [№16,17]. Социалният капитал е изследван като детерминанта на здравето и е доказана нуждата от здравно-промоционални политики и интервенции за изграждането му.

В областта на „здраве в градовете“ отново е приложен интеркритериален анализ в публикацията относно качеството на въздуха [№9], където са анализирани 12 индикатора и са направени изводи относно възможностите на този нов подход за вземане на решения с ефект върху опазването на околната среда, човешкото здраве и качеството на живота.

Третото научно направление продължава научните интереси на кандидатката към социалния капитал и качеството на живота като ги фокусира върху възрастните лица и активното стареене. Тук намираме интересни разработки, свързани с ценностите на обществото, солидарността между поколенията, културата и човешкото здраве – централни теми за съвременното обществено здравеопазване.

В това направление логически се помества и участието на д-р Ванкова в национално епидемиологично проучване на инвалидизиращата, предотвратима слепота, свързана с ретинопатия на новороденото, завършващо с предложения за релевантни локални здравни стратегии за справяне с този проблем [№24].

В четвъртото научно направление за първи път у нас през 2001 г. е публикуван обзор на образованието ни по обществено здраве [№3]. Обстойният SWOT-анализ, част от този обзор, е цитиран многократно от други автори през годините. Въведен е и нов термин „public health human capacity building“ за означаване на целия спектър от професионалисти, работещи в сферата на общественото здравеопазване. Тази публикация заслужава отделно внимание и като първи публикационен продукт на завършената от авторката магистратура по обществено здраве в Университета в Маастрихт, Холандия.

Практическата насоченост на д-р Ванкова намира израз и в разработването на иновативен модел за преподаване с фокус върху интерактивност и позитивно обучение [№4,№8]. Моделът е приложен във Военно-морска академия-Варна.

Своеобразна логическа завършеност на публикациите на кандидатката е работата ѝ в екип с университетската библиотека и издателство в посока видимост на постиженията на МУ-Варна в областта на отворения достъп и поддържането на научни бази данни.

Високо оценявам способността на д-р Ванкова да излезе извън класическите релси на количествените методи за изследване в сферата на общественото здраве и да приложи широка гама от качествени методологии, включително и елементи на философско разсъждение. Убедено се присъединявам към мнението на проф. Групчева, че д-р Ванкова е

представител на ново, „трето поколение“ изследователи, които обединяват методите на хуманитарните и природонаучните области, за да предложат едно по-задълбочено разбиране на процесите, оформящи тенденциите на общественото здраве и нови подходи за по-нататъшното му подобряване.

Цитируемост. Представена е справка от Библиотеката на МУ-Варна за 40 цитирания въз основа на автоматизираната информация от научните бази данни на Web of Knowledge, Scopus и Google Scholar. Висока оценка заслужава факта, че значителна част от цитиранията (17 на брой или 42,5% от всички цитирания) са направени от чуждестранни автори в престижни списания, което доказва високото качество на публикациите на д-р Ванкова. Особено добре посрещнати и цитирани са публикациите на кандидатката в Health Promotion International – общо 7 цитирания (от които 6 на чуждестранни автори) и Internet Journal of Public Health Education – 6 цитирания от чуждестранни автори.

Импакт фактор. Д-р Ванкова има общ импакт-фактор 4.473 от 2 публикации в ре-номирани международни списания - Health Promotion International и European Journal of Public Health.

III. Оценка на учебно-преподавателската дейност

Д-р Десислава Ванкова има общо 5 години преподавателски стаж, от които 2 години (към насрочената дата за заключително заседание на Научното жури) на постоянен договор след конкурс за заемане на академичната длъжност „Главен асистент“. За целия период на хоноруван преподавател и на щатна академична длъжност тя е участвала в изготвянето на три учебни програми по „Социална медицина и промоция на здравето“ за специалност „Акушерки“, „Социална медицина“ за специалност „Медицинска сестра“ и „Промоция на очното здраве“: за оптометристи.

Преподавателската ѝ дейност обхваща упражнения по социална медицина и биостатистика със студенти-медици българо- и англоезично обучение; социална медицина и медицинска етика със студенти по дентална медицина българо- и англоезично обучение; упражнения и лекции по социална медицина със студенти от специалности медицинска сестра и акушерка; социална медицина със санитарни инспектори; обществено здравеопазване и организация на здравните институции със студенти по здравен мениджмънт; промоция на очното здраве в магистърската програма по оптометрия; обществено здраве и оптометрия за лекари-офтальмолози на английски език.

Реализираната учебна натовареност като хоноруван преподавател е 252 ч., а като редовен главен асистент за академичните 2016/2017 г. и 2017/2018 г. (за последната до 13.04.2018 г.) има общо 573 часа, което надвишава норматива от 220 ч. за всяка академична година.

Заклучение

Гл. ас. д-р **Десислава Иванова Ванкова** се представя с достатъчен брой реални публикации в реномирани специализирани научни списания и сборници, вкл. статии в чуждестранни списания с импакт фактор, оригинален и с висока медико-социална значимост монографичен труд и значителен брой цитирания у нас и в чужбина. Публикациите ѝ обхващат широк кръг проблеми в областта на социалната медицина и общественото здравеопазване и съдържат значими теоретични и приложни приноси. Кандидатката има преподавателски опит в различните специалности на МУ-Варна на магистърска и бакалавърска образователно-квалификационна степен.

След задълбочено разглеждане на предоставените ми документи и критериите за оценка съгласно Правилника за развитие на академичния състав в Медицински университет „Проф. д-р Парашкев Стоянов“ – Варна и Закона за развитие на академичния състав в Република България, заключавам, че гл. ас. д-р **Десислава Иванова Ванкова** напълно покрива изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“.

Всичко това ми дава основание убедено да предложи на почитаемото Научно жури гл. ас. д-р **ДЕСИСЛАВА ИВАНОВА ВАНКОВА** доктор по медицина, да бъде избрана на академичната длъжност „доцент“ по научната специалност “Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията” за нуждите на катедра „Социална медицина и организация на здравеопазването“ към Факултета по обществено здравеопазване на МУ-Варна.

Рецензент:

(проф. д-р **Силвия Александрова-Янкуловска**, д.м.н.)

